

971121-1

Filosof, který čerpá cílevědomě z křesťanských tradic, musí vyhovovat jednomu zásadnímu nároku, který platí a přinejmenším ještě dlouho bude platit (alespoň do té doby, dokud se filosofie nenaučí pracovat s nezpředmětnující pojmovostí, ale dost možná, že ještě i dlouho potom), totiž ve vztahu k pravdě (resp. k „tomu pravému“). Filosof takto orientovaný se nesmí pokoušet nahradit teologii ani za ni suplovat. To konkrétně znamená, že se musí vzdát úmyslu formovat nějakou (třeba novou atd.) základnu pro určité „křesťanské“ tradice a jejich „etablování“. Dokonce by se snad dalo říci, že je zavázán veřejně pracovat tak, aby spíše provokoval než strhával, přesvědčoval a už vůbec ne přemlouval. Velká většina lidí v každém společenství je nakloněna všechno komplikovanější učinit návykem a zvyklostí, tj. postupovat ve všech směrech a ohledech podobně, jako jsme zvyklí v drobných každodenních záležitostech. Tu si musíme uvědomit, že veškerá kultura a civilizace je z velké části postavena na nějakém více méně pevném řádu, který dovoluje vytváření rozsáhlejších, na jednotlivcích a jejich odlišnostech a různosti jejich zájmů nezávislých společenství. Takový pevný řád je podmínkou ustavení a přežití každé kultury a každé civilizace. Zároveň však vždycky ohrožuje tu její nejvlastnější životaschopnost, spočívající v tom, že v rozhodujících momentech, které předem nelze vykalkulovat ani odhadnout či tušit, dovolí onen řád v některých strategických bodech překročit a možná i trvale změnit. A tu musíme nahlédnout, že ze všech dosavadních kultur a civilizací to je právě ta evropská, která dokázala až dosud nejefektivněji (i když po řadě omylů, chybných kroků a po mnohém neospravedlnitelném zlu) udržet obě potřeby v jakés takés rovnováze. Filosof je po mém soudu povolán především k obhajobě, ale také a snad hlavně k uskutečňování oné svobody k danému řádu, bez níž by i tak zdatná kulturní a civilizační tradice musela postupně upadat a nakonec podlehnout „všeobecné entropii“, která nepochybně platí také zde. Ale právě proto, že jeho rozhodujícím terénem je myšlení, musí dbát toho, aby udržoval svůj osobní odstup od veřejného dění všude tam, kde by jeho ideje, které tak snadno v hlavách překračují všechny meze, byly příliš bezstarostně, bez náležité reflexe a kritiky ze strany jinak orientovaných myslitelů – a tedy vždycky příliš předčasně – uváděny v život a do skutečnosti. Právě proto je tolik zapotřebí disciplíny, která by se ve filosofování dobře vyzнала (takže by taková znalost a obeznámenost náležela k jejím významným povinnostem) a která by zároveň byla strážkyní těch momentů dosavadní evropské tradice, bez nichž by Evropy nikdy v té podobě, jak ji známe, nebylo a být nemohlo. Zatím si tyto základy či kořeny nedovedeme pomyslet jako oddělené od tradice řecké, židovské a křesťanské, a tedy od teologie.

(Písek, 971121-1.)